

PRITARTA

Finansų ministerijos korupcijos prevencijos
koordinavimo ir kontrolės komisijos
2015 m. spalio 28 d. ir 29 d. posėdžiuose

MOTYVUOTA IŠVADA
DĖL FINANSŲ MINISTERIJOS IR FINANSŲ MINISTRO VALDYMO SRIČIAI
PRISKIRTŲ ĮSTAIGŲ VEIKLOS SRIČIŲ, KURIOSE YRA KORUPCIJOS
PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖ, 2015 METŲ ANALIZĖS IR VERTINIMO REZULTATŲ

Motyvuota išvada dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Finansų ministerija) ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų veiklos sričių, kuriose yra korupcijos pasireiškimo tikimybė, analizės ir vertinimo rezultatų (toliau – Motyvuota išvada) parengta vadovaujantis Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“, 7 punktu, atsižvelgiant į Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijas, patvirtintas Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 „Dėl Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“, atlikus Finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų veiklos sričių, kuriose yra didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, analizę ir vertinimą Finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų, įmonių korupcijos prevencijos tvarkos aprašo, patvirtinto finansų ministro 2007 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1K-261 „Dėl Finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų korupcijos prevencijos tvarkos aprašo patvirtinimo ir Finansų ministerijos korupcijos prevencijos koordinavimo ir kontrolės komisijos sudarymo“ (toliau – Finansų ministerijos korupcijos prevencijos tvarkos aprašas), II skyriuje „Veiklos sričių, kuriose yra didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymas, analizė ir vertinimas“ nustatyta tvarka.

1. 2015 METAIS ANTIKORUPCINIŲ POŽIŪRIŲ ANALIZUOTOS IR VERTINTOS
VEIKLOS SRITYS

2015 m. III ketvirtį atlikta finansų ministro 2015 m. rugpjūčio 11 d. įsakyme Nr. 1K-261 „Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų veiklos sričių, kuriose 2015 metais tikslinga atlikti analizę ir vertinimą, nustatymo“ nurodytų Finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų veiklos sričių antikorporacinė analizė ir vertinimas:

1. Finansų ministerijos – savivaldybių biudžetų prognozuojamų pajamų, gyventojų pajamų mokesčio procentinės dalies ir bendrosios dotacijos kompensacijos savivaldybių biudžetų pajamų mažėjimui nustatymas.

2. Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnybos prie Finansų ministerijos – informacinių sistemų plėtros ir (arba) palaikymo paslaugų vertės nustatymas.

3. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos – viešųjų pirkimų organizavimas.

4. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos:

4.1. operatyvioji kontrolė;

4.2. mokesstinės paskolos sudarymas ir jos vykdymo priežiūra;

4.3. susitarimo dėl mokesčio dydžio instituto, įtvirtinto Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (toliau – Mokesčių administravimo įstatymas) 71 straipsnyje, įgyvendinimo Valstybinėje mokesčių inspekcijoje procesas.

5. Audito ir apskaitos tarnybos – auditorių ir audito įmonių atlikto audito kokybės užtikrinimas, tyrimų atlikimas, nuobaudų ir nurodymų skyrimas teisės aktų nustatyta tvarka.

6. Turto vertinimo priežiūros tarnybos – turto ir verslo vertintojo kvalifikacijos egzaminų organizavimas, kvalifikacijos suteikimas ir kvalifikacijos pažymėjimų išdavimas.

7. Viešosios įstaigos Centrinės projektų valdymo agentūros – projektų įgyvendinimo tęstinumo (*ex post*) kontrolė.

8. Finansų ministerijos mokymo centro – viešųjų pirkimų organizavimas (mokymo ir veiklos organizavimo paslaugų viešieji pirkimai).

9. Lietuvos statistikos departamento – valstybės institucijos ar įstaigos sudaromų sutarčių projektų derinimas.

10. Lošimų priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos:

10.1. sprendimų dėl užsienio valstybėse akredituotų įstaigų išduotų lošimo įrenginių sertifikatų pripažinimo priėmimas;

10.2. lošimo įrenginių ženklavimas specialiuoju tapatumo ženklu.

2. ANALIZĘ IR VERTINIMĄ ATLIKĘ SUBJEKTAI

Finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų veiklos sričių analizę ir vertinimą atliko Finansų ministerijoje ir šios išvados 1 skyriuje nurodytose finansų ministro valdymo sričiai priskirtose įstaigose sudarytos darbo grupės.

Veiklos sričių analizę ir vertinimą atlikusios darbo grupės Finansų ministerijos korupcijos prevencijos tvarkos aprašo 11 punkte nustatyta tvarka parengė analizuotų veiklos sričių vertinimo aprašymus (toliau – veiklos sričių vertinimo aprašymai) ir pateikė juos svarstyti Finansų ministerijos korupcijos prevencijos koordinavimo ir kontrolės komisijai.

Finansų ministerijos korupcijos prevencijos koordinavimo ir kontrolės komisija, vadovaudamasi Finansų ministerijos korupcijos prevencijos tvarkos aprašo 11.3.2 papunkčiu, 2015 m. spalio 28 ir 29 d. posėdžiuose apsvarsčiusi veiklos sričių vertinimo aprašymus, iš esmės jiems pritarė, tačiau pateikė pastabų ir pasiūlymų patikslinti kai kuriuose veiklos sričių vertinimo aprašymuose pateiktas korupcijos prevencijos priemones, parengtas veiklos sričių analizės ir vertinimo metu nustatytiems korupcijos rizikos veiksniams sumažinti ar pašalinti.

Motyvuotoje išvadoje pateikta informacija apie siūlomas įgyvendinti korupcijos prevencijos priemones, patikslintas pagal Finansų ministerijos korupcijos prevencijos koordinavimo ir kontrolės komisijos minėtuose posėdžiuose pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

3. ANALIZĖS IR VERTINIMO TIKSLAS, DUOMENŲ RINKIMO IR VERTINIMO METODAI

Veiklos sričių analizės ir vertinimo *tikslas* – nustatyti Finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų veiklos sritis, nurodytas Motyvuotos išvados 1 skyriuje, veikiančius išorinius, vidinius ar individualius rizikos veiksnius (sąlygas, įvykius ar aplinkybes), galinčius sudaryti prielaidas atsirasti korupcijai, ir parengti bei įgyvendinti korupcijos prevencijos priemones analizės ir vertinimo metu nustatytiems korupcijos rizikos veiksniams sumažinti ar pašalinti.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

– veiklos sričių analizavimo klausimynų parengimas ir pateikimas pildyti padaliniams, atliekantiems funkcijas analizuotose veiklos srityse;

– pagal klausimynus gautos informacijos analizė ir vertinimas;

– veiklos sritis reglamentuojančių teisės aktų nuostatų vertinimas antikorupciniu požiūriu;

– pokalbiai su veiklą vykdančiais darbuotojais, jų vadovais ir gautos informacijos vertinimas.

Korupcijos rizikos veiksniai veiklos srityse nustatyti nagrinėjant analizuojamas veiklos sritis reglamentuojančius teisės aktus, iš jų priimtus Finansų ministerijoje ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtose įstaigose, veiklos srityse priimtus sprendimus ir atliktus veiksmus, vertinant, ar yra laikomasi įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės aktų bei sutarčių, turinčių įtakos veiklai, ar priimti visi teisės aktai, būtini įstatymams taikyti, ar juose nustatyta sprendimų priėmimo, veiksmų atlikimo tvarka yra skaidri, t. y. ar įtvirtinti sprendimų priėmimo principai, ar aiškūs kriterijai, sprendimų priėmimo terminai ir sprendimus priimančys subjektai, ar aiškiai apibrėžti jų įgaliojimai, atskirtos sprendimų priėmimo ir kontrolės funkcijos, nustatyta

sprendimų apskundimo tvarka, ar ši tvarka pakankama, ar ji nesuteikia įgaliojimų valstybės tarnautojams (darbuotojams) veikti savo nuožiūra, ar joje nėra perteklinių reikalavimų, ar yra įtvirtinta ir ar veikia vidaus kontrolės sistema ir kt.

Motyvuotoje išvadoje apibendrinta Finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų veiklos sričių vertinimo aprašymų informacija apie veiklos sritis, kurios atitinka vieną ar kelis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytus vertinimo kriterijus ir todėl pagal šį įstatymą yra priskiriamos veiklos sritims, kuriose yra didelė korupcijos tikimybė. 2015 m. III ketvirtį atlikus šių veiklos sričių antikorpucinę analizę ir vertinimą nustatyti korupcijos rizikos veiksniai, kurių neigiamą įtaką numatoma pašalinti ar sumažinti įgyvendinant korupcijos prevencijos priemones.

Informacija apie kitų finansų ministro patvirtintų veiklos sričių antikorpucinę analizę, kurios metu nenustatyta korupcijos rizikos veiksnių, pateikta Finansų ministerijai atitinkamų finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų veiklos sričių vertinimo aprašymuose ir į Motyvuotą išvadą neįtraukta.

4. NUSTATYTI KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI IR SIŪLAMOS KORUPCIJOS RIZIKOS MAŽINIMO PRIEMONĖS

4.1. FINANSŲ MINISTERIJOS VEIKLOS SRITYJE – SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETŲ PROGNOZUOJAMŲ PAJAMŲ, GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO PROCENTINĖS DALIES IR BENDROSIOS DOTACIJOS KOMPENSACIJOS SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETŲ PAJAMŲ MAŽĖJIMUI NUSTATYMAS

Finansų ministerijos veiklos sritis apima savivaldybių biudžetams skiriamų mokestinių pajamų, t. y. gyventojų pajamų mokesčio dalies (procentais) ir valstybės biudžeto dotacijų, apskaičiavimo, tvirtinimo ir pervedimo tvarką, kurią reglamentuoja Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas ir kiti susiję teisės aktai, nurodyti Motyvuotoje išvadoje.

Su veiklos sritimi susiję savivaldybių biudžetų finansiniai rodikliai tvirtinami atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu (toliau – Rodiklių įstatymas). 2016 metų Rodiklių įstatymo projekto 2 straipsnyje nustatyti šie su veiklos sritimi susiję Lietuvos Respublikos 2016 metų savivaldybių biudžetų finansiniai rodikliai:

- *savivaldybių biudžetų prognozuojamos pajamos* (tai finansinis rodiklis, kuriuo savivaldybės vadovaujasi rengdamos savo biudžetus (2016 metų Rodiklių įstatymo projekto 7 priedas) – 1 252 304 tūkst. Eur, iš jų gyventojų pajamų mokesčio (be pajamų iš valstybės išdo sąskaitos) – 837 411 tūkst. Eur;

- *gyventojų pajamų mokesčio dalis (procentais)*, tenkanti visų savivaldybių biudžetams nuo šio mokesčio pajamų į konsoliduotus valstybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus, – 75,49 procento;

- valstybės biudžeto *bendrosios dotacijos kompensacijos* savivaldybių biudžetams – 64 443 tūkst. Eur (2016 metų Rodiklių įstatymo projekto 6 priedas).

Visų minėtų savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių apskaičiavimo, tvirtinimo ir pervedimo savivaldybėms tvarką nustato Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymas (toliau – Metodikos įstatymas).

Pažymėtina, kad atliekant veiklos srities antikorpucinę analizę ir vertinimą buvo išnagrinėtas ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. birželio 11 d. nutarimas Nr. KT17-N11/2015 „Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ bei nuspręsta antikorpuciniu požiūriu analizuoti ir vertinti veiklos srities teisinio reglamentavimo ir teisės aktų nuostatų įgyvendinimo klausimus, kurie nenagrinėjami Konstitucinio Teismo nutarime. Atsižvelgiant į tai, kad veiklos sritis apima savivaldybių biudžetų finansinius rodiklius, kurie 2016 metų Rodiklių įstatymo projekte apskaičiuoti atsižvelgus į minėtą Konstitucinio Teismo nutarimą, buvo antikorpuciniu aspektu įvertinti 2016 metų Rodiklių įstatymo projekto duomenys, informacija ir taikytos atitinkamų savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių apskaičiavimo metodinės nuostatos.

Nustatyti korupcijos rizikos veiksniai:

Neišsamiai reglamentuota sprendimų dėl savivaldybių įsiskolinimo įskaitymo, pervedant savivaldybių biudžetams valstybės biudžeto bendrosios dotacijos kompensaciją, priėmimo tvarka, įskaitytinų įsiskolinimų dydžio nustatymo metodika ir procedūros.

Metodikos įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Rodiklių įstatymo projektuose savivaldybių biudžetams numatomos reikiamo dydžio valstybės biudžeto bendrosios dotacijos kompensacijos, skirtos 100 procentų kompensuoti ateinantiems biudžetiniams metams prognozuojamų palyginamaisiais dydžiais ir sąlygomis pajamų (be specialių tikslinių dotacijų ir pajamų iš vietinių rinkliavų) mažėjimą, palyginti su einamaisiais biudžetiniais metais apskaičiuotomis pajamomis.

Finansų ministerijos Biudžeto departamento direktoriaus 2014 m. gruodžio 30 d. patvirtinto Savivaldybių biudžeto skyriaus darbo procedūrų aprašymo (toliau – Procedūrų aprašymas) III skyriuje nustatyta šių bendrosios dotacijos kompensacijų pervedimo savivaldybių biudžetams tvarka, privalomi dokumentai, darbo procedūros, nurodyti jas atliekančių valstybės tarnautojų veiksmai, dokumentų pateikimo ir derinimo su kitais Finansų ministerijos administracijos padaliniais tvarka.

Procedūrų aprašyme *nereglamentuota Finansų ministerijoje priimamų sprendimų dėl savivaldybių esamų skolų valstybės biudžetui įskaitymo, pervedant savivaldybėms priklausančias tam tikro laikotarpio bendrosios dotacijos kompensacijas, tvarka* – nenurodyti sprendimus dėl įsiskolinimo įskaitymo (ar neįskaitymo) priimančios ir už juos atsakingi asmenys, nenustatyti sprendimų priėmimo terminai, sprendimų kontrolės procedūros. Taip pat neaiški ir įskaitytinų sumų nustatymo metodika – įsiskolinimo dydžio apskaičiavimo tvarka, esamų skolų įskaitymo eiliškumas ir pan.

Procedūrų aprašymo III skyriaus „Programos priemonės „Lėšų, numatytų bendrosios dotacijos kompensacijai mokėti, pervedimas savivaldybėms“ vykdymo procedūros“ 23 punkte nustatyta, kad „iš kiekvienai savivaldybei priklausančios pervesti bendrosios dotacijos kompensacijos sumos *gali būti* nurodoma įskaitytina lėšų suma į Finansų ministerijos sąskaitą: savivaldybei suteiktos ir negražintos paskolos, valstybės biudžetui negražintos bendrosios dotacijos kompensacijos. Galiausiai, atėmus įskaitytinas sumas, paraiškoje nurodomos sumos, kurios turi būti pervestos į savivaldybių sąskaitas.“ Pagal tokias teisės akto nuostatas neaiškus įskaitytinų sumų dydžio nustatymo mechanizmas, taip pat neaišku, kas priima sprendimus dėl tos sumos dydžio, įskaitymų atlikimo (o *galimai* ir neatlikimo), kokia dalimi (ar koku principu vadovaujantis) įskaitomi ar neįskaitomi savivaldybės įsiskolinimai, kurie yra didesni už jai priklausančią pervesti kompensaciją ir kt.

Nors Procedūrų aprašymo 24 punkte nurodyta, kad savivaldybėms *pranešama apie jau atliktus įskaitymus* (užskaitas) informaciniais raštais, tačiau, vertinant minėtų įskaitymo procedūrų aiškumą ir skaidrumą, darytina išvada, kad nepakanka tik informuoti savivaldybes apie jau įskaitytas sumas, kurių dydis apskaičiuotas vadovaujantis neaiškia tvarka, kurios nėra teisinio pagrindo net ginčyti, nes įsiskolinimo įskaitymo procedūra yra reglamentuota itin fragmentiškai (nurodytos tik įskaitomų įsiskolinimų rūšys – suteiktos ir negražintos paskolos ir valstybės biudžetui negražintos bendrosios dotacijos kompensacijos).

Tokia įskaitytinų sumų apskaičiavimo ir įskaitymo teisinio reglamentavimo spraga kartu su nenustatyta sprendimų dėl įsiskolinimo įskaitymo priėmimo tvarka ir procedūromis kelia realią riziką, kad tam tikrą laikotarpį savivaldybės gali būti finansuojamos neskaidriai, t. y. galimi atvejai, kai dėl per plačios tokius sprendimus priimančių asmenų diskrecijos esamas įsiskolinimas gali būti tam tikrą laikotarpį neįskaitomas arba įskaitoma tik neaiškiais kriterijais vadovaujantis apskaičiuota įsiskolinimo dalis. Tokiu būdu sprendimus priimančių (ir net neįvardytų teisės akte ir todėl neatsakingų už tokius sprendimus) asmenų nuožiūra tam tikru laikotarpiu gali būti reguliuojamos (didinamos ar mažinamos) savivaldybių biudžetams pervedamų valstybės biudžeto lėšų sumos.

Siekiant sumažinti tikimybę, kad gali būti priimti neskaidrūs ir šališki sprendimai dėl lėšų įskaitymo ar neįskaitymo ir tokiu būdu tam tikrais laikotarpiais savivaldybių veikla finansuojama nevienodomis sąlygomis, tikslinga sumažinti arba visiškai panaikinti šią teisinio reglamentavimo spragą, Procedūrų aprašyme (ar kitame teisės akte) nustatant aiškias sprendimų dėl savivaldybių

įsiskolinimo įskaitymo priėmimo tvarką (nurodant asmenis, priimančius tokius sprendimus, sprendimų priėmimo terminus, sąlygas ir t. t.) ir procedūras (įskaitymų eiliškumą, įskaitytinų sumų dydžio nustatymo metodiką ir pan.).

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Procedūrų aprašymą papildyti nuostatomis dėl sprendimų dėl savivaldybių įsiskolinimo įskaitymo priėmimo tvarkos, įskaitytino įsiskolinimo dydžio nustatymo metodika ir detaliomis procedūromis.

4.2. MUITINĖS DEPARTAMENTO VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMO VEIKLOS SRITYJE

Veiklos srities analizės ir vertinimo metu išanalizuoti teisės aktai, reglamentuojantys viešųjų pirkimų planavimą, organizavimą, vykdymą, kontrolę, ir šių teisės aktų nuostatų įgyvendinimo praktika Muitinės departamente prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Muitinės departamentas) ir muitinės įstaigose – teritorinėse muitinėse, Muitinės kriminalinėje tarnyboje, Muitinės informacinių sistemų centre, Muitinės laboratorijoje ir Muitinės mokymo centre (toliau – muitinės įstaigos).

Nustatyti korupcijos rizikos veiksniai:

1) *Nepakankamai viešinama informacija apie viešųjų pirkimų planavimą, organizavimą ir vykdymą.*

Nustatyta Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – Pirkimų įstatymas) 7 straipsnio 3 dalies, 15 straipsnio 5 dalies, 15¹ straipsnio, 18 straipsnio 11 dalies, 19 straipsnio 4 dalies ir 85 straipsnio 2 dalies pažeidimų:

a) Muitinės įstaigos neužtikrino Pirkimų įstatymo 15¹ straipsnio reikalavimo, kad kiekvienais kalendoriniais metais Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (toliau – CVP IS) priemonėmis atliekamų pirkimų vertė būtų ne mažesnė nei 50 procentų visų viešųjų pirkimų bendrosios vertės.

b) Muitinės departamentas ir muitinės įstaigos CVP IS skelbė neaktualią informaciją apie supaprastintas viešųjų pirkimų taisykles, jų laiku neatnaujino arba atnaujino tik veiklos srities antikorporcinės analizės ir vertinimo metu. Operatyviai neteikiant informacijos prekių tiekėjams ir paslaugų teikėjams apie perkančiosios organizacijos veiklą viešųjų pirkimų srityje reglamentuojančių teisės aktų pakeitimus, padidėja rizika, kad atliekant pirkimus nebus užtikrinamas Pirkimų įstatyme nustatytų lygiateisiškumo ir skaidrumo principų įgyvendinimas.

c) Nors daugumos muitinės įstaigų norminiai teisės aktai nustato, kad jos privalo prekes ir paslaugas pirkti iš Centrinės perkančiosios organizacijos (toliau – CPO) ar per ją, tačiau, pvz., Vilniaus teritorinės muitinės supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklėse ir kituose viešųjų pirkimų organizavimą reglamentuojančiuose teisės aktuose yra nurodyta, kad šiai perkančiajai organizacijai suteikta diskrecijos teisė priimti sprendimą, ar jai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų viešuosius pirkimus atlikti per CPO. Ši įstaiga turi būti įpareigota laikytis teisės aktų reikalavimų ir pirkimą vykdyti naudojantis CPO elektroniniu katalogu, jeigu jame siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka pirkimo iniciatoriaus poreikius ir pirkimas negali būti atliktas veiksmingesniu būdu racionaliai naudojant lėšas. Be to, yra tendencija, kad 2014 metais naudojant CPO elektroninį katalogą vykdyta vos keletas pirkimų, nors šis būdas leidžia optimizuoti pirkimus, sumažinti procedūrų skaičių, padidinti pirkimų mastą ir skaidrumą. Be to, muitinės įstaigos, išskyrus retas išimtis, viešųjų pirkimų dokumentuose nemotyvuoja sprendimo neatlikti CPO kataloge siūlomų prekių, paslaugų ar darbų pirkimo.

d) Pirkimų įstatymo 19 straipsnio 4 dalyje nurodytas ataskaitas muitinės įstaigos teikia reikšmingai vėluodamos, kai kurios ataskaitos pateiktos tik šios veiklos srities analizės metu.

e) Informacija apie vykdytų viešųjų pirkimų sutartis viešinama nesilaikant Pirkimų įstatyme nustatytų terminų (1–3 mėnesiais vėliau) arba iš viso neviešinama. Neviešintų sutarčių vertė – nuo 3 888 Eur iki 14 000 Eur, nors Pirkimų įstatymo nuostatos leidžia neskelbti tik apie žodžiu sudarytas sutartis, kurių vertė neviršija 3 000 Eur be PVM.

f) Kai kurios muitinės įstaigos neviešina ir nenurodo dalies privalomos informacijos apie mažos vertės viešuosius pirkimus, pvz., pirkimo būdo pasirinkimo, laimėjusio dalyvio pasirinkimo priežasčių.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Paskirti asmenis, atsakingus už informacijos viešinimą Pirkimų įstatyme nustatyta tvarka.

2) *Dalis viešųjų pirkimų procedūrų atliekama pažeidžiant Pirkimų įstatymo reikalavimus ir muitinės įstaigų vadovų patvirtintas supaprastintų viešųjų pirkimų taisykles.*

Nustatyti Pirkimų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies, 18 straipsnio 10 dalies, 85 straipsnio 2 dalies pažeidimai:

a) Pagal Pirkimų įstatymo 18 straipsnio 10 dalį pirkimo sutartis žodžiu gali būti sudaroma, kai supaprastintų pirkimų sutarties vertė yra mažesnė kaip 3 000 Eur (be PVM), tačiau, pvz., Vilniaus teritorinės muitinės supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių, patvirtintų Vilniaus teritorinės muitinės viršininko 2013 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. 3V-76 „Dėl Vilniaus teritorinės muitinės supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių patvirtinimo“, 92 punkte numatyta galimybė sudaryti sutartis žodžiu, kai jų vertė mažesnė kaip 11 584,80 Eur.

b) Pirkimų įstatymo 85 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos, išskyrus šio straipsnio 5 ir 6 dalyse nurodytus atvejus, supaprastintus pirkimus atlieka pagal patvirtintas taisykles. Vilniaus teritorinės muitinės supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių 42.2.2 papunktyje nurodyta, kad neskelbiamą mažos vertės pirkimą galima atlikti, kai sudaromos prekių ar paslaugų pirkimo sutarties vertė neviršija 11 584,80 Eur (be PVM), tačiau 2015 metais atliktas telekomunikacijų įrangos remonto ir priežiūros paslaugų pirkimas apklausos būdu, neskelbiant viešai, ir 2015 m. kovo 10 d. pasirašyta sutartis dėl šių paslaugų pirkimo, kurios vertė 21 659 Eur. Be to, pažeidžiant taisykles, apie šį mažos vertės pirkimą ne tik nepaskelbta, bet ir nurodyta, kad apklausa atlikta žodžiu, nors pagal minėtų taisyklių 131 punktą apklausa žodžiu gali būti vykdoma tik kai numatomos sutarties vertė perkant prekes ir paslaugas yra ne didesnė kaip 2 896,20 Eur (be PVM).

c) Pagal Pirkimų įstatymo 16 straipsnio 3 dalį viešojo pirkimo komisijos (toliau – komisija) sprendimai įforminami protokolu, kuriame nurodomi komisijos sprendimų motyvai, pateikiami paaiškinimai. Tačiau muitinės įstaigos kartais komisijos priimtų sprendimų neįformina protokolais arba protokoluose nenurodo sprendimų motyvų, pvz., Muitinės kriminalinėje tarnyboje sudarytos komisijos priimti sprendimai tiek dėl tiekėjo pasiūlymo atmetimo, tiek dėl gautos tiekėjo pretenzijos nebuvo protokoluojami. Muitinės informacinių sistemų centre komisijos protokoluose tik pažymimas svarstomas klausimas ir priimtas sprendimas, tačiau nėra nei sprendimo motyvų, nei paaiškinimų, o viešąjį pirkimą vykdamas pirkimo organizatoriui ne visais atvejais pildoma tiekėjų (rangovų) apklausos pažyma, nors tai privaloma pagal šios įstaigos vadovo patvirtintas Prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų planavimo, organizavimo ir atlikimo taisykles.

d) Pagal Muitinės departamento supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių, patvirtintų Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2014 m. lapkričio 19 d. įsakymu Nr. 1B-836, 62 punktą tiekėjų apklausos pažyma gali būti nepildoma, jei atliekama apklausa žodžiu ir prekių, paslaugų ar darbų vertė yra mažesnė kaip 500 Eur (be PVM), tačiau prie kai kurių 2014 m. vykdytų pirkimų žodžiu dokumentų nerasta tiekėjų apklausos pažymų, nors pirkimų vertė buvo 700–3478 Eur (be PVM).

e) Pagal Pirkimų įstatymo normas ir Viešųjų pirkimų tarnybos rekomendacijas kai kurie pirkimai apklausos būdu gali būti atliekami neskelbiant viešai. Pirkimų įstatymo 92 straipsnio 3 dalies 4 punkte taip pat nustatyta, kad neskelbiant apie pirkimą gali būti perkamos prekės, paslaugos ar darbai, kai atliekami mažos vertės pirkimai perkančiosios organizacijos nustatytais atvejais. Tačiau pagal tokią Pirkimų įstatymo nuostatą ir 3 straipsnyje nustatytus principus perkančioji organizacija negali numatyti, kad ji apie mažos vertės pirkimus neskelbs visais atvejais, ir galimybė neskelbti gali naudotis tik pagrįstais atvejais, išlaikydama viešųjų pirkimų principus, visų pirma – skaidrumo. Atsižvelgiant į tai, kad šios sąlygos formuluojamos dispozityviai, t. y. perkančiosios organizacijos gali neskelbti apie atitinkamus pirkimus, darytina išvada, kad įstatymų leidėjas perkančiosioms organizacijoms palieka plačią diskreciją pačioms susiaurinti galimybes pirkimus atlikti apklausos būdu, neskelbiant viešai, o tai laikytina korupcijos rizikos veiksniu.

Muitinės įstaigų galimybės prekes, paslaugas ar darbus pirkti apklausos būdu, neskelbiant viešai, kai atliekami mažos vertės pirkimai, yra apribotos jų vadovų patvirtintose supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklėse nustatant tokių pirkimų vertes (11 584,80 Eur, 22 000 Eur, 90 000 Eur ir kt. (be PVM), taip pat nurodytos sąlygos, kada muitinės įstaiga, vykdydama viešąjį pirkimą apklausos būdu, privalo kreiptis į tris ar daugiau tiekėjų, o kada – tik į vieną (konkretų) tiekėją.

Apibendrinant išvadas dėl 2014–2015 metų pirmąjį pusmetį vykdytų muitinės įstaigų pirkimų, pažymėtina, kad didžiąją jų dalį sudarė mažos vertės pirkimai, vykdyti apklausos būdu, neskelbiant viešai, daugeliu atvejų buvo apklaustas tik vienas tiekėjas. Taigi, darytina išvada, kad Muitinės departamentas neužtikrina tinkamo viešųjų pirkimų skaidrumo principo įgyvendinimo muitinės įstaigoms taikant Pirkimų įstatymo suteiktą diskreciją pačiai perkančiajai organizacijai nusistatyti atvejus, kai gali būti atliekami viešai neskelbiami pirkimai.

Analizuojant muitinės įstaigų 2014–2015 metų pirmąjį pusmetį atliktų viešųjų pirkimų sąrašą, pastebėta tendencija, kad dėl analogiškų paslaugų yra atliekami atskiri mažos vertės pirkimai ir sudaromos kelios sutartys.

Remiantis ekonomiškumo ir racionalaus lėšų naudojimo principais, būtų tikslingiau organizuoti vieną (ar kelis) visų tapačių pirkimo objektų viešąjį pirkimą. Atsižvelgiant į tai, kad atliekant kelis mažos vertės pirkimus yra taikomos paprastesnės pirkimų procedūros ir dėl to mažėja galimybių atlikti jų kontrolę, ši pirkimų praktika laikytina ydinga antikorupciniu požiūriu.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Organizuoti specializuotus mokymus pirkimų organizatoriams viešųjų pirkimų vykdymo klausimais ir sustiprinti viešųjų pirkimų vykdymo kontrolę.

3) Neužtikrinamas viešųjų pirkimų inicijavimo ir organizavimo funkcijų atskyrimas.

Pagal 2014–2015 metų pirmąjį pusmetį vykdytų viešųjų pirkimų dokumentus nustatyta, kad tais atvejais, kai pirkimas pavedamas vykdyti ne komisijai, o organizatoriui, pirkimo procedūrą faktiškai vykdo pirkimų iniciatorius, kuris taip pat ir organizuoja sudarytose pirkimo sutartyse nustatytą įsipareigojimų vykdymą. Tokia situacija kelia didelę korupcijos riziką, todėl būtina užtikrinti viešųjų pirkimų inicijavimo, organizavimo ir priežiūros funkcijų atskyrimą.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Teisės aktuose, reglamentuojančiuose viešuosius pirkimus, nustatyti, kad pirkimų iniciatoriumi ir pirkimų organizatoriumi negali būti skiriamas tas pats asmuo.

4) Nustatyta pernelyg didelė numatomo viešojo pirkimo, kurį gali atlikti pirkimų organizatorius, vertė (visi mažos vertės pirkimai).

Pagal analizuojamos veiklos srities teisinį reglamentavimą pirkimų organizatorius dažniausiai atlieka mažos vertės pirkimus, o komisija vykdo didesnės vertės pirkimus, išskyrus Muitinės informacinių sistemų centrą, kuriame pirkimų organizatorius atlieka pirkimus, kurių vertė neviršija 9 000 Eur (be PVM), didesnės vertės pirkimus atlieka komisija, ir Muitinės mokymo centrą, kuriame pirkimų organizatorius atlieka pirkimus, kurių vertė neviršija 14 481 Eur (be PVM), didesnės vertės pirkimus atlieka komisija.

Vertinant minėtas teisės normas antikorupciniu požiūriu, laikytina, kad galimai yra nustatyta per didelė pirkimų, kuriuos gali atlikti pirkimų organizatorius, vertė.

Pirkimų organizatoriui suteikiama pernelyg daug įgaliojimų vienasmeniškai priimti sprendimus pasirenkant tiekėjus, apklausiant juos raštu, dažniausiai neskelbiant apie pirkimus viešai, vertinant tiekėjų pasiūlymus ir priimant sprendimus dėl laimėjusio pasiūlymo, todėl yra itin didelė korupcijos rizika, kurią būtų galima sumažinti pirkimų procedūras pavedant atlikti ne vienam asmeniui, o komisijai.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Teisės aktuose, reglamentuojančiuose viešuosius pirkimus, sumažinti pirkimų, kuriuos gali atlikti pirkimų organizatorius, vertę.

5) Nepakankamai reglamentuota pirkimų organizatoriaus paskyrimo procedūra.

Analizuojamos veiklos srities teisės aktuose nurodoma, kad sprendimą pavesti pirkimą vykdyti pirkimų organizatoriui arba komisijai visais atvejais priima perkančiosios organizacijos vadovas, kuris gali net neatsižvelgti į minėtas pirkimo vertes. Korupcijos rizika yra gana didelė ir todėl, kad iš esmės neregamentuota pirkimą atliksiančio subjekto (pirkimų organizatoriaus ar komisijos) skyrimo procedūra – nenustatyti kriterijai (atvejai, sąlygos ar pan.), kuriais vadovaujantis priimami sprendimai dėl konkretaus muitinės įstaigos pareigūno (darbuotojo) skyrimo pirkimo organizatoriumi, – pagal daugelio įstaigų viešųjų pirkimų organizatorių sąrašą atskirų prekių, paslaugų ar darbų pirkimus gali atlikti nemažai muitinės pareigūnų (darbuotojų).

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Teisės aktuose, reglamentuojančiuose viešuosius pirkimus, nustatyti aiškiais kriterijais pagrįstą pirkimą atliksiančio pirkimų organizatoriaus paskyrimo procedūrą.

6) *Neužtikrinama, kad viešuosius pirkimus atlieka tik nepriekaištingos reputacijos asmenys.*

Pirkimų įstatymo 85 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad pirkimus atliekantys asmenys būtų nepriekaištingos reputacijos, tačiau, pvz., Muitinės informacinių sistemų centro direktoriaus 2012 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. V-17 „Dėl prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų planavimo, organizavimo ir atlikimo MISC“ šios įstaigos direktoriaus pavaduotojas Tautvydas Banelis paskirtas atsakingu už tiekėjų (rangovų) pretenzijų nagrinėjimą, nors Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2011 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1P-317 „Dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo Tautvydui Baneliui“ šiam asmeniui paskirta tarnybinė nuobauda už Viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo reikalavimų pažeidimus ir vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnio 3 dalimi apie tai 2011 m. rugsėjo 26 d. raštu Nr. (6.3)3B-6607 „Dėl informacijos pateikimo“ informuota Vyriausioji tarnybinės etikos komisija. Kadangi T. Banelis neatitinka Pirkimų įstatyme nustatytą nepriekaištingos reputacijos kriterijų, todėl jam neturėjo būti pavedama dalyvauti vykdant įstaigos viešuosius pirkimus.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Dalyvauti vykdant viešuosius pirkimus pavesti tik asmenims (komisijų nariams, pirkimų organizatoriams ir kt.), kurie atitinka teisės aktuose nustatytus nepriekaištingos reputacijos reikalavimus.

7) *Nenustatyti atvejai ir kriterijai, kuriais vadovaujantis priimami sprendimai dėl viešųjų pirkimų būdo (centralizuotų ar decentralizuotų pirkimų) pasirinkimo.*

Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2012 m. liepos 27 d. įsakymo Nr. 1B-593 „Dėl viešųjų pirkimų vykdymo“ 1 punkte nurodytas sąrašas prekių ir paslaugų, kurias Muitinės departamentas perka centralizuotai visoms muitinės įstaigoms, o įsakymo 2 punkte nurodyta, kad muitinės įstaigos gali ir pačios pirkti prekes ir paslaugas iš šio sąrašo. Dėl pastarosios išlygos yra neaišku, kaip ir kodėl gali būti nusprendžiama minėtame sąrašo esančių prekių ar paslaugų pirkimą atlikti centralizuotai arba decentralizuotai. Toks dviprasmiškas viešųjų pirkimų srityje priimamų sprendimų reglamentavimas mažina šio proceso skaidrumą ir sudaro prielaidas per plačiai muitinės įstaigų diskrecijai.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Padidinti viešųjų pirkimų, vykdomų naudojant CPO elektroninį katalogą, skaičių. Nustatyti baigtinį sąrašą atvejų, kai muitinės įstaigos išimties tvarka gali pačios pirkti prekes, paslaugas ir darbus, nurodytus centralizuotai perkamų prekių, paslaugų ir darbų sąrašė.

8) *Viešųjų pirkimų dokumentai tvarkomi pažeidžiant teisės aktuose nustatytą tvarką.*

Pažeidžiant Perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijų, patvirtintų Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2011 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 1S-174 „Dėl Perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijų patvirtinimo“, 14 punktą neregistruojami konfidencialumo pasižadėjimai ir nešališkumo deklaracijos, didžioji dalis tiekėjų apklausos pažymų ir viešųjų pirkimų komisijų protokolų. Dauguma muitinės įstaigų nesilaiko patvirtintų dokumentacijos planų ir viešųjų pirkimų dokumentų nekaupia viešųjų pirkimų dokumentų bylose, pvz., daugeliu atvejų muitinės įstaigų

viešųjų pirkimų dokumentų bylose nėra saugomos viešųjų pirkimų paraiškos, dažnai nėra žinoma pirkimo inicijavimo pradžia. Mutinės departamento ir kai kurių muitinės įstaigų, pvz., Muitinės laboratorijos, dokumentacijos plane nėra patvirtintų bylų, skirtų viešųjų pirkimų dokumentams saugoti ir registruoti, todėl nežinoma, kur saugomi dokumentai. Patikrinus pirkimų, kai galimų tiekėjų apklausa atliekama raštu, dokumentus, nerasta perkančiosios organizacijos ir tiekėjų susirašinėjimo dokumentų, kuriais būtų patvirtintos raštu atliktos apklausos. Taip pat dažnai netinkamai įforminamos arba visai neįforminamos (pvz., Muitinės kriminalinėje tarnyboje) viešųjų pirkimų inicijavimo procedūros.

Muitinės įstaigoms nesilaikant teisės aktuose nustatytų viešųjų pirkimų dokumentų tvarkymo ir registravimo reikalavimų, nėra galimybės įvertinti ir kontroliuoti viešųjų pirkimų procedūrų.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Nustatyti su viešaisiais pirkimais susijusių dokumentų (nešališkumo deklaracijų, konfidencialumo pasižadėjimų, komisijos protokolų, paraiškų, apklausos pažymų) registravimo tvarką ir užtikrinti jos įgyvendinimo kontrolę.

4.3. VALSTYBINĖS MOKESČIŲ INSPEKCIJOS PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJOS VEIKLOS SRITYSE

4.3.1. OPERATYVIOJI KONTROLĖ

Operatyvios mokesčių mokėtojų kontrolės veiksmai (operatyvus patikrinimas) gali būti iniciuoti Valstybinei mokesčių inspekcijai (toliau – VMI) gavus asmenų pranešimus apie mokesčių mokėtojų nevykdomą ar netinkamai vykdomą mokestinę prievolę, kitų padalinių ar institucijų (ir užsienio mokesčių administratorių) prašymu arba pagal patvirtintą kontrolės priemonių planą.

Pavedimą atlikti tokius veiksmus tvirtina Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM) ar apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – AVMI) viršininkas (arba jų įgalioti asmenys). Už operatyvaus patikrinimo atlikimą atsakingas VMI valstybės tarnautojas ar darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį, nagrinėja gautą, papildomai VMI duomenų bazėse ir kituose prieinamuose šaltiniuose surinktą informaciją apie mokesčių mokėtoją, atlieka operatyvų patikrinimą, kurio metu gali analizuoti mokesčių mokėtojo turimus dokumentus, kitų padalinių pateiktą informaciją apie mokesčių mokėtoją, nuvykti pas jį, esant poreikiui, atlikti kontrolinį pirkimą.

Jeigu operatyvaus patikrinimo metu nustatomas administracinis teisės pažeidimas ir pakanka įrodymų pažeidimui konstatuoti, surašomas administracinio teisės pažeidimo protokolas ar vykdoma įstatymų pažeidimo protokolų surašymo ir nagrinėjimo procedūra. Nustačius pažeidimą, kurio tyrimas nepriskiriamas VMI kompetencijai, surinkta informacija ir turimi įrodymai (daiktai ar dokumentai) persiunčiami kompetentingai institucijai. Nustačius nusikalstamos veikos požymių, surinkta medžiaga perduodama padaliniui, atsakingam už pažeidimų vertinimą ir informacijos perdavimą teisėsaugos institucijoms. Esant galimo mokesčių slėpimo (vengimo) požymiams, medžiaga perduodama atrankos padaliniui, atliekamos kitos kontrolės procedūros, kad būtų inicijuojamas mokestinis tyrimas ar teminis ir kompleksinis patikrinimas.

Nustatyti korupcijos rizikos veiksniai:

1) Nereglamentuotas operatyvios kontrolės veiksmų planavimo (ir kontrolės) procesas.

Nenustatyti aiškūs kriterijai, principai, prioritetai, į kuriuos būtų privaloma atsižvelgti sudarant kontroliuotinų mokesčių mokėtojų planus (sąrašus), nenumatytas sudaromų planų (sąrašų) vykdymo kontrolės mechanizmas, todėl planuojant ir vykdant operatyvios kontrolės veiksmus yra rizika kontroliuotinus mokesčių mokėtojus įtraukti į operatyvių patikrinimų planus subjektyviai, neskiriant prioriteto rizikingiausių mokesčių mokėtojų kontrolei, neužtikrinama, kad kontrolės veiksmai būtų atliekami nustatytais terminais, taip sudarant sąlygas piktnaudžiauti ir korupcijos rizikos veiksniams pasireikšti.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Papildyti Mokesčių mokėtojų kontrolės procedūrų vadovą operatyvios kontrolės veiksmų planavimo ir planavimo priežiūros procedūra.

2) *Nenustatyti kriterijai, kuriais vadovaujantis turėtų būti priimami sprendimai operatyvaus patikrinimo metu surinktą medžiagą perduoti (arba jos neperduoti) atrankos padaliniui tolesniems kontrolės veiksams atlikti.*

Esamas neišsamus šios kontrolės procedūros teisinis reglamentavimas kelia korupcijos pasireiškimo riziką, kad, susiklosčius analogiškai situacijai, operatyvų patikrinimą atlikę VMI darbuotojai gali priimti skirtingus sprendimus ir surinktą patikrinimo metu medžiagą perduoti (arba jos neperduoti) atrankos padaliniui tolesniems kontrolės veiksams atlikti.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Mokesčių mokėtojų kontrolės procedūrų vadove nustatyti kriterijus, kuriais vadovaujantis operatyvaus patikrinimo medžiaga turėtų būti perduodama atrankos padaliniui nustatytų aplinkybių rizikai įvertinti ir sprendimams dėl tolesnių kontrolės veiksmų inicijavimo priimti.

3) *Pavedimo atlikti operatyvų patikrinimą kopijų išrašymo VMI ir pateikimo mokesčių mokėtojui susipažinti procedūra nėra reglamentuota.*

Pasitaiko atvejų, kai operatyvus patikrinimas turi būti atliekamas skirtingose mokesčių mokėtojo veiklos vykdymo vietose tuo pačiu metu. Kadangi mokesčių mokėtojas (ar jo nesant – jo darbuotojas) privalo būti pasirašytinai supažindintas su pavedimu, pateikiamos susipažinti pavedimų kopijos, nors pagal šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą yra išrašomas tik vienas pavedimas dėl konkretaus tikrintino mokesčių mokėtojo, pavedimo kopijų išrašymo ir pateikimo susipažinti procedūra nėra reglamentuota. Kadangi pavedimas yra svarbus dokumentas, kuris suteikia teisę pradėti ir atlikti operatyvios kontrolės veiksmus, todėl nepakankamai aiškios ir formalizuotos jo išrašymo procedūros didina korupcijos pasireiškimo tikimybę ir sudaro sąlygas VMI darbuotojams piktnaudžiauti suteiktais įgaliojimais.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Operatyvaus patikrinimo pavedimo ir operatyvaus patikrinimo rezultatų informavimo dokumentų formų naudojimą ir užpildymą reglamentuojančiuose VMI teisės aktuose nustatyti pavedimo atlikti operatyvų patikrinimą kopijų išrašymo ir jų pateikimo mokesčių mokėtojams atvejus ir tvarką.

4) *Neaiškiai reglamentuotas operatyvų patikrinimą atliekančių asmenų skaičius.*

Teisės aktuose nenustatytas operatyvų patikrinimą atlikti galinčių VMI darbuotojų skaičius, todėl pasitaiko atvejų, kad patikrinimą pavedama atlikti vienam pareigūnui, todėl didėja korupcijos rizika.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

VMI teisės aktuose nustatyti kriterijus, kuriais vadovaujantis operatyvų patikrinimą atlikti turėtų būti pavedama vienam VMI darbuotojui arba darbuotojų grupei.

5) *Teisės aktuose nenurodytas mokesčių mokėtojo supažindinimo su pavedimu atlikti operatyvų patikrinimą terminas.*

Pagal esamą teisinį reglamentavimą VMI darbuotojas turi teisę supažindinti mokesčių mokėtoją su pavedimu tikrinti jo veiklą bet kada, nes sąvoka „vėliau“ yra labai abstrakti ir skirtingai interpretuojama. VMI darbo grupės vertinimu toks teisinio reguliavimo neaiškumas yra ydingas ir sudarantis sąlygas vilkinti atliktinus veiksmus ir korupcijai.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Nustatyti mokesčių mokėtojų supažindinimo su pavedimu tikrinti jo veiklą konkretų terminą ir formą (pvz., raštu, VMI elektroninėmis priemonėmis).

4.3.2. MOKESTINĖS PASKOLOS SUDARYMAS

Nustatyti korupcijos rizikos veiksniai:

1) *Nereglamentuotos baudų už administracinius teisės pažeidimus mokėjimo atidėjimo arba išdėstymo sąlygos ir procedūros.*

Nuo 2015 m. liepos 1 d. įsigaliojo Mokesčių administravimo įstatymo pakeitimai, pagal kuriuos VMI priskirta funkcija – baudų už administracinius teisės pažeidimus administravimas,

tačiau VMI teisės aktuose nenustatytos šių baudų išieškojimo procedūros ir sprendimų dėl išieškojimo atidėjimo priėmimo tvarka, kurią nustačius būtų tikslinga paskelbti viešai, kad būtų užtikrintas procedūrų atlikimo skaidrumas.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Reglamentuoti nesumokėtų baudų už administracinius teisės pažeidimus administravimą.

2) *Nenustatyta galimybė asmenims įvykdyti mokestinės paskolos sutartį pirma laiko sumokėjus nepriemoką arba baudą už administracinį teisės pažeidimą.*

Siekiant padidinti VMI nepriemokų administravimo procedūrų atlikimo skaidrumą, tikslinga teisės aktus papildyti nuostata, kad mokestinės paskolos gavėjas, įvykdydamas mokestinės paskolos sutartį pirma laiko (t. y. sumokėjęs mokestines nepriemokas, iš jų ir aptariamas baudas), turi teisę į skaičiuotinių palūkanų sumažinimą. Aiškios mokestinės paskolos sutarties įvykdymo anksčiau, negu nustatytas terminas, sąlygos ir tvarka sudarytų subjektams vienodas galimybes įvykdyti mokestinę prievolę ir sumažintų prielaidas korupcijai atsirasti.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Reglamentuoti mokestinės paskolos sutarties įvykdymo anksčiau, negu sutartyje nustatytas terminas, sąlygas ir VMI procedūras.

4.3.3 SUSITARIMO DĖL MOKESČIO DYDŽIO INSTITUTO, ĮTVIRTINTO MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMO ĮSTATYMO 71 STRAIPSNYJE, ĮGYVENDINIMO VMI PROCESAS

Vadovaujantis Mokesčių administravimo įstatymo 71 straipsnio 1 dalies nuostatomis, susitarimą tarp VMI ir mokesčių mokėtojo dėl mokesčio dydžio (toliau – Susitarimas) gali inicijuoti abi minėtos šalys, jeigu apskaičiuojant mokesčius nė viena iš šalių neturi pakankamai įrodymų savo apskaičiavimams pagrįsti. Pasirašęs Susitarimą, mokesčių mokėtojas praranda teisę ginčyti mokesčio apskaičiavimo teisingumą, o VMI – apskaičiuoti didesnę sumą, negu nurodyta Susitarime. Susitarimas gali būti pasirašytas mokestinio tyrimo ar mokestinio patikrinimo metu, taip pat visų mokestinių ginčų nagrinėjimo etapų metu.

Sprendimą dėl tikslingumo pradėti Susitarimo pasirašymo procedūrą priima VMI nuolatinė darbo grupė, kuri nagrinėja mokesčių mokėtojo pasiūlymą ir sprendžia, ar tikslinga su juo pradėti Susitarimo procedūrą. Jeigu priimamas teigiamas sprendimas, mokesčių mokėtojas kviečiamas atvykti derybų. Deramasi dėl Susitarimo sąlygų, pasirašomas derybų protokolas, parengiamas Susitarimas, Susitarimas suderinamas su mokesčių mokėtoju, teikiamas pasirašyti VMI prie FM vadovui ir vykdomas VMI nustatyta tvarka. Jeigu susitarti nepavyksta, VMI informuoja mokesčių mokėtoją apie Susitarimo procedūros nutraukimą. VMI taip pat gali nustatyta tvarka ir sąlygomis atsisakyti pradėti derybas su mokesčių mokėtoju.

Nustatyti korupcijos rizikos veiksniai:

1) *Teisės aktuose nenustatoma, kad rengiant Susitarimą gali būti stabdomos kitos VMI tuo pačiu metu atliekamos procedūros.*

Mokesčių administravimo įstatyme nustatomi griežti atskirų VMI procedūrų, atliekamų mokestinio tyrimo, mokestinio patikrinimo, mokestinio ginčo metu, terminai (pvz., sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo priėmimo, sprendimo dėl skundo dėl patikrinimo akto nagrinėjimo ir pan.). Mokesčių mokėtojui pateikus pasiūlymą pasirašyti Susitarimą (mokestinio tyrimo, patikrinimo ar ginčo metu), tuo pačiu metu turi būti vykdomos kelios procedūros, pvz., skundo nagrinėjimo dėl sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo ir prašymo pasirašyti Susitarimą nagrinėjimo. Minėtas įstatymas nenumato galimybės prašymo pasirašyti Susitarimą pateikimo metu stabdyti kitų tuo pačiu metu VMI atliekamų procedūrų vykdymą (pvz., Mokesčių administravimo įstatymo 132 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad sprendimas dėl patikrinimo akto tvirtinimo turi būti priimtas per 35 dienas nuo patikrinimo akto įteikimo mokesčių mokėtojui dienos). Tačiau praktikoje pasitaiko atvejų, kai pasiūlymą pasirašyti Susitarimą mokesčių mokėtojas pateikia likus kelioms dienoms iki termino, per kurį turi būti priimtas sprendimas dėl patikrinimo akto tvirtinimo, ir VMI, neturėdama galimybės pratęsti (sustabdyti) sprendimo dėl patikrinimo akto priėmimo termino, Susitarimo procedūrai vykdyti turi tik kelias dienas, per kurias praktiškai nėra galimybės surinkti reikiamą medžiagą, objektyviai ją išanalizuoti ir nuspręsti dėl derybų dėl Susitarimo pradėjimo ar nepradėjimo.

Pažymėtina, kad nagrinėjant mokesčių mokėtojų prašymus dėl Susitarimo, pateiktus mokestinio ginčo metu, mokestinio ginčo nagrinėjimas stabdomas vadovaujantis Mokesčių administravimo įstatymo 156 straipsnio 1 dalimi („Mokestinį ginčą nagrinėjanti institucija gali nuspręsti skundo dėl mokestinio ginčo (jo dalies) nagrinėjimą sustabdyti, jeigu priimamas sprendimas visiškai ar iš dalies priklauso nuo tam tikro juridinio fakto buvimo ar nebuvimo ir tokio juridinio fakto buvimas ar nebuvimas dar turi būti nustatytas teismo ar teisėsaugos institucijos arba užsienio valstybės įstaigos ar institucijos. Skundo ar jo dalies dėl mokestinio ginčo nagrinėjimas sustabdomas, iki ikiteisminė mokestinį ginčą nagrinėjanti institucija sužinos, kad minėta įstaiga ar institucija nustatė tokio fakto buvimą ar nebuvimą“), tačiau toks šios normos taikymas nėra tikslus.

Mokesčių mokėtojų inicijavus Susitarimo procedūrą ir nesant jokio teisinio pagrindo stabdyti sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo priėmimo procedūrą, sudaromos nevienodos sąlygos subjektams, su kuriais susijęs Mokesčių administravimo įstatymo 71 straipsnio nuostatų įgyvendinimas, ir galimai didinama korupcijos rizika.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Papildyti Mokesčių administravimo įstatymo 71 straipsnį nuostata, kad, inicijavus Susitarimo pasirašymo procedūrą, stabdomas kitų, tuo pačiu metu vykdomų, procedūrų vykdymas ir jų atlikimo terminų skaičiavimas.

2) Neišsamiai reglamentuoti ir viešai neskelbiami Susitarimo procedūros metu atliktini Susitarimo šalių veiksmai ir jų atlikimo terminai.

Šis korupcijos rizikos veiksnys nustatytas antikorupciniu požiūriu įvertinus Mokesčių administratoriaus ir mokesčių mokėtojo susitarimo dėl mokesčio ir su juo susijusių sumų dydžio pasirašymo taisyklės, patvirtintas VMI prie FM viršininko 2004 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. VA-210. Šiose taisyklėse nuosekliai neišdėstyti VMI veiksmai, kuriuos ji atlieka, inicijavusi susitarimo pasirašymo procedūrą, nenustatyti ir šių veiksmų atlikimo terminai. Nors šie veiksmai detalčiau reglamentuoti kituose susijusiuose VMI vidaus teisės aktuose (pvz., Darbo organizavimo priimant sprendimus dėl susitarimo su mokesčių mokėtoju dėl mokesčio ir su juo susijusių sumų dydžio pasirašymo pagrįstumo ir tikslingumo taisyklėse, nuolatinių darbo grupių reglamentuose), tačiau mokesčių mokėtojai turi ribotas galimybes susipažinti su šiais teisės aktais, kurie yra viešai neskelbiami VMI vidaus teisės aktai. Tokia situacija, kai nustatytos ir taikomos tik vienai šaliai gerai žinomos procedūros, sudaro prielaidas piktnaudžiauti tarnybine informacija ir gali turėti tiesioginės įtakos korupcijos apraiškoms.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

VMI teisės aktuose nuosekliai reglamentuoti ir viešai paskelbti Susitarimo procedūros metu šalių atliekamus veiksmus ir konkrečius jų atlikimo terminus.

3) Nereglamentuotos, neišsamiai ar nevienodai reglamentuotos analogiškos skirtingų VMI padalinių atliekamos antikorupciniu požiūriu rizikingos VMI darbo organizavimo rengiant Susitarimus procedūros.

Reikšmingi korupcijos rizikos veiksniai nustatyti antikorupciniu požiūriu įvertinus Darbo organizavimo priimant sprendimus dėl susitarimo su mokesčių mokėtoju dėl mokesčio ir su juo susijusių sumų dydžio pasirašymo pagrįstumo ir tikslingumo taisyklės, patvirtintas VMI prie FM viršininko 2004 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. V-283. Pvz.:

a) taisyklėse nenustatyti terminai, per kuriuos turi būti parengtas Susitarimo projektas, tai sudaro sąlygas vilkinti VMI procedūras, o darbuotojams piktnaudžiauti įgaliojimais;

b) Susitarimo procedūra galima tik esant patikrinimo aktui ar jo projektui, tačiau teisės aktai leidžia Susitarimą inicijuoti ir patikrinimo metu (t. y. nebaigus patikrinimo ir nesurašius patikrinimo akto), todėl neaišku, koks tokiu atveju galėtų būti preliminarus Susitarimo teisinis pagrindas. Tikslinga aiškiai nustatyti, kad, Susitarimą inicijavus patikrinimo metu, jo teisinis pagrindas yra, pvz., patikrinimo akto projektas;

c) minėtos taisyklės taikomos rengiant Susitarimus tiek VMI prie FM, tiek ir AVMI, tačiau palyginus analogiškų Susitarimo procedūrų, atliekamų VMI prie FM ir AVMI, reglamentavimą, nustatyta, kad, pvz., derybas dėl Susitarimo tikslingumo su mokesčių mokėtoju vykdomas VMI prie FM darbo grupės vadovas ir jo pavaduotojas pagal taisyklės turi teisę pasitelkti darbo grupės narius

ir kitus VMI darbuotojus, o AVMI nuolatinės darbo grupės vadovui taisyklės nesuteikia teisės pasitelkti deryboms kitus AVMI darbuotojus, nors tokia nuostata neabejotinai padidintų derybų skaidrumą ir todėl yra itin tikslinga antikorupcinių požiūriui;

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Nustatyti konkrečius Susitarimų rengimo veiksmų (procedūrų) atlikimo VMI terminus. Įteisinti nuostatą, kad Susitarimo, inicijuojamo mokestinio patikrinimo metu, teisinis pagrindas yra patikrinimo akto projektas. Vienodai reglamentuoti skirtingų VMI padalinių atliekamas analogiškas Susitarimo procedūras (pvz., derybų dėl Susitarimo tikslingumo vedimą ir kt.).

4.4. VALSTYBĖS DOKUMENTŲ TECHNOLOGINĖS APSAUGOS TARNYBOS PRIE FINANSŲ MINISTERIJOS INFORMACINIŲ SISTEMŲ PLĖTROS IR (ARBA) PALAIKYMŲ PASLAUGŲ VERTĖS NUSTATYMO VEIKLOS SRITYJE

Nustatytas korupcijos rizikos veiksnys – neišsamiai reglamentuoti informacinių sistemų plėtros ir (arba) palaikymo paslaugų vertę nustatančių valstybės tarnautojų įgaliojimai ir funkcijos.

Valstybės dokumentų techninės apsaugos tarnyboje prie Finansų ministerijos (toliau – VDAT) informacinių sistemų plėtros ir (arba) palaikymo paslaugų vertė nustatoma planuojant lėšų poreikį numatomoms įsigyti paslaugoms, rengiant investicijų projektus, įvykus kompiuterizuotos darbo vietos ar jos dalių gedimui. Informacinių sistemų plėtros ir (arba) palaikymo paslaugų vertė nustatoma atsižvelgus į praėjusių metų išlaidas, turto nusidėvėjimą, internete viešai skelbiamas analogiškų paslaugų kainas, į jau eksploatuojamų kitų VDAT informacinių sistemų tvarkymo ir priežiūros išlaidas, potencialių paslaugų teikėjų apklausos rezultatus ir pan.

Įvertinus analizuojamos VDAT veiklos srities teisinį reglamentavimą antikorupcinių požiūriui, nustatyta, kad teisės aktuose nenurodyti darbuotojų, dalyvaujančių nustatant informacinių sistemų plėtros ir (arba) palaikymo paslaugų vertę, įgaliojimai ir konkrečios funkcijos, todėl nėra galimybės net nustatyti darbuotojus, kurie yra tiesiogiai atsakingi už savo veiklos rezultatą – optimalios planuojamų įsigyti informacinių sistemų plėtros ir (arba) palaikymo paslaugų vertės apskaičiavimą. Todėl yra rizika, kad nustatant informacinių sistemų plėtros ir (arba) palaikymo paslaugų vertę dalyvaujantys asmenys paslaugų rinkos kainų analizę gali atlikti neobjektyviai, neatlikti privalomų procedūrų (apklausų ir kt.) arba jas atlikti neskaidriai, siekdami asmeninės naudos.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

VDAT teisės aktuose nustatyti aiškiai informacinių sistemų plėtros ir (arba) palaikymo paslaugų vertės nustatymo procedūrą ir konkrečius joje dalyvaujančių darbuotojų įgaliojimus ir funkcijas.

4.5. AUDITO IR APSKAITOS TARNYBOS VEIKLOS SRITYJE – AUDITORIŲ IR AUDITO ĮMONIŲ ATLIKTO AUDITO KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS, TYRIMŲ ATLIKIMAS, NUOBAUDŲ IR NURODYMŲ SKYRIMAS TEISĖS AKTŲ NUSTATYTA TVARKA

Nustatyti korupcijos rizikos veiksniai:

Nereglamentuoti tyrėjų grupės sudarymo atvejai ir tvarka. Nereglamentuota ir nevykdoma tyrėjų nepriklausomumo principo laikymosi kontrolė.

Analizuojamą veiklos sritį reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra nustatyti atvejai, kai audito tyrimams atlikti tikslinga sudaryti tyrėjų grupę, o ne pavesti tyrimą atlikti vienam tyrėjui. Tačiau, įvertinus audito tyrimų praktiką antikorupcinių požiūriui, darytina išvada, kad siekiant užtikrinti audito tyrimų skaidrumą ir sumažinti galimybes tyrėjams piktnaudžiauti atliekant tarnybines pareigas (pvz., atliekant didelės apimties audito tyrimus) tikslinga sudaryti tyrėjų grupę. Taip pat tikslinga teisės aktuose nustatyti detalias audito tyrimo procedūras, kurios turi būti privalomai atliktos, jei tyrimą atlieka vienas tyrėjas, taip pat privalomas procedūras, kai tyrimą atlieka tyrėjų grupė.

Audito tyrimus reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytas reikalavimas tyrėjams laikytis nepriklausomumo principo ir nustatyta tyrėjų atsakomybė. Svarbu, kad tyrimo pradžioje tyrėjas pateiktų nepriklausomumo deklaraciją, tačiau svarbiausia, kad vykstant tyrimui jis laikytųsi deklaruoto nepriklausomumo principo. Siekiant užtikrinti tyrėjų nepriklausomumo principo

įgyvendinimą, būtina nustatyti atitinkamą šio principo laikymosi kontrolės mechanizmą. Tačiau audito tyrimo procedūrą reglamentuojantys teisės aktai nenustato, koku būdu galėtų būti nustatyti bandymai (jeigu jų būtų) vykstant tyrimui paveikti tyrėją, siekiant daryti įtaką jo atliekamo tyrimo rezultatams.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Reglamentuoti tyrėjų grupės audito tyrimams atlikti sudarymo atvejus ir tvarką.

Nustatyti tyrėjų nepriklausomumo principo laikymosi kontrolės mechanizmą ir procedūras ir užtikrinti jų įgyvendinimą.

4.6. TURTO VERTINIMO PRIEŽIŪROS TARNYBOS VEIKLOS SRITYJE – TURTO IR VERSLO VERTINTOJO KVALIFIKACIJOS EGZAMINŲ ORGANIZAVIMAS, KVALIFIKACIJOS SUTEIKIMAS IR KVALIFIKACIJOS PAŽYMĖJIMŲ IŠDAVIMAS

Nustatyti korupcijos rizikos veiksniai:

Neregamentuota ir neatliekama sprendimų leisti (neleisti) laikyti egzaminus priėmimo vidaus kontrolė.

Nenustatyta turto arba verslo vertintojo kvalifikacijos egzaminų individualių užduočių, esančių kompiuterinėje duomenų sistemoje, administravimo (papildymo ar keitimo) tvarka ir procedūros.

Neregamentuota ir nevykdoma sprendimų leisti (neleisti) turto ir verslo vertintojams laikyti kvalifikacijos egzaminą priėmimo kontrolė, nenustatytos turto arba verslo vertintojo kvalifikacijos egzaminų individualių užduočių administravimo procedūros (t. y. informacijos keitimo ar papildymo veiksmai) mažina informacijos apie egzaminų užduotis apsaugos patikimumą, sudaro prielaidas darbuotojams piktnaudžiauti turimais įgaliojimais ir didina korupcijos pasireiškimo tikimybę.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Nustatyti sprendimų leisti (neleisti) laikyti egzaminus priėmimo vidaus kontrolės tvarką ir procedūras ir turto arba verslo vertintojo kvalifikacijos egzaminų individualių užduočių administravimo (papildymo ar keitimo) tvarką ir procedūras.

4.7. VIEŠOSIOS ĮSTAIGOS CENTRINĖS PROJEKTŲ VALDYMO AGENTŪROS VEIKLOS SRITYJE – PROJEKTŲ ĮGYVENDINIMO TĖSTINUMO (EX POST) KONTROLĖ

Nustatyti korupcijos rizikos veiksniai:

1) 2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos projektų tęstinumo (ex post) patikras vietose atlieka vienas viešosios įstaigos Centrinės projektų valdymo agentūros (toliau – CPVA) darbuotojas.

Atsižvelgiant į 2007–2013 m. Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių 154.2 papunktį ir analogiškų 2014–2020 m. taisyklių 289 punktą, darytina išvada, kad patikrose vietose turi dalyvauti ne mažiau kaip du darbuotojai tiek projektų įgyvendinimo metu, tiek ir juos įgyvendinus. Kadangi CPVA vidaus teisės aktuose neįtvirtinta tokia nuostata dėl patikras vietose atliekančių darbuotojų skaičiaus, todėl atitinkami teisės aktai turi būti papildyti ir įgyvendinami.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

CPVA vidaus teisės aktuose nustatyti, kad patikrose vietose turi dalyvauti ne mažiau kaip du darbuotojai.

2) Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programos, 2004–2009 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų, 2009–2014 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų administravimą reglamentuojančiuose teisės aktuose nenumatytos sankcijos (finansinės korekcijos) ir jų taikymo kriterijai (principai) už projektų tęstinumo (ex post) kontrolės metu nustatytus projektų įgyvendinimo sutarčių nuostatų pažeidimus.

Projektų tęstinumo (ex post) kontrolės metu gali būti nustatyti pažeidimai, susiję su skirtingomis faktinėmis aplinkybėmis, pvz., įgyvendinant projektą įgytas objektas gali būti prarastas pirmais projekto tęstinumo metais, paskesniais ar paskutiniais tęstinumo metais, pažeidimai gali būti susiję su stebėsenos rodikliais, projekto pajamomis, dokumentų saugojimu, turto valdymu,

veiklos pobūdžiu ir tęstinumu, projekto vykdytojo teisiniu statusu. Nėra nustatyta aiškių kriterijų (principų), pagal kuriuos galima būtų įvertinti padarytą žalą ir pagal kuriuos būtų taikomos sankcijos (finansinės korekcijos).

Atkreiptas dėmesys, kad nustačius su viešaisiais pirkimais susijusius pažeidimus taikomos teisės aktuose (Europos Komisijos 2013 m. gruodžio 19 d. sprendimu Nr. C(2013) 9527 patvirtintose Gairėse dėl Komisijos finansinių korekcijų, taikytinų Sąjungos išlaidoms, valdomoms pagal pasidalijamojo valdymo principą, kai nesilaikyta viešojo pirkimo taisyklių, nustatymo (angl. k. *Guidelines for determining financial corrections to be made by the Commission to expenditure financed by the Union under shared management, for non-compliance with the rules on public procurement*), Netinkamų finansuoti išlaidų, susijusių su pažeidimu, dydžio nustatymo metodikoje, patvirtintoje CPVA direktoriaus 2014 m. lapkričio 17 d. įsakymu Nr. 2014/8-282) numatytos proporcingos sankcijos. 2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinę paramą reglamentuojančiame teisės akte (Metodinėse pažeidimų tyrimo ir nustatymo rekomendacijose, patvirtintose Lietuvos Respublikos finansų ministro 2009 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1K-173) numatytos finansinės korekcijos ir jų taikymo principai, nustačius projektų įgyvendinimo sutarčių nuostatų pažeidimus. Toks reglamentavimas užtikrina aiškius sankcijų taikymo kriterijus, kontroliuojančiųjų darbuotojų veiklos ribas, aiškų sprendimų pagrindimą. Tačiau siekiant priimamų sprendimų objektyvumo, nešališkumo ir skaidrumo tikslinga analogiškas nuostatas (kaip ir nustačius su viešaisiais pirkimais susijusius pažeidimus) taikyti Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programos, 2004–2009 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų, 2009–2014 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų projektų tęstinumo (*ex post*) kontrolės metu nustatomiems projektų įgyvendinimo sutarčių nuostatų pažeidimams.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programos, 2004–2009 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų, 2009–2014 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų administravimą reglamentuojančiuose teisės aktuose numatyti už projektų tęstinumo (*ex post*) kontrolės metu nustatytus projektų įgyvendinimo sutarčių nuostatų pažeidimus taikomas sankcijas (finansines korekcijas) ir jų taikymo kriterijus (principus).

3) *Ne visais atvejais naudojami viešųjų registru duomenys, pagal kuriuos galėtų būti patikrinta po projekto įgyvendinimo teikiamose deklaracijose ir ataskaitose nurodoma informacija.*

Pagal Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymą nustatytais sąlygomis gali būti prieinami dokumentai ir informacija, esanti Lietuvos Respublikos registruose, valstybės informacinėse sistemose ir kitose informacinėse sistemose. Kadangi galiojantys teisės aktai imperatyviai įpareigoja pirmiausia naudotis išoriniais informacijos šaltiniais, t. y. tarpžinybine duomenų baze ir kt., o tik vėliau prašyti informacijos iš projekto vykdytojo, todėl šios nuostatos turi būti įtrauktos ir į 2014–2020 m. finansavimo laikotarpio CPVA teisės aktus. Tai padėtų užtikrinti projektų vykdytojų po projektų užbaigimo teikiamose deklaracijose ir ataskaitose nurodytos informacijos objektyvumą ir proceso skaidrumą.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

CPVA teisės aktuose numatyti projektų tęstinumo (*ex post*) kontrolei naudojamos informacijos šaltinių eiliškumą, prioritetą teikiant Lietuvos Respublikos viešuosiuose registruose, viešosiose valstybės informacinėse sistemose ir kitose informacinėse sistemose esančių duomenų naudojimui.

4.8. FINANSŲ MINISTERIJOS MOKYMO CENTRO VEIKLOS SRITYJE – VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMAS (MOKYMO IR VEIKLOS ORGANIZAVIMO PASLAUGŲ VIEŠIEJI PIRKIMAI)

Nustatytas korupcijos rizikos veiksnys – nereglamentuoti viešųjų pirkimų organizatoriaus atliekami viešojo pirkimo veiksmai.

Viešųjų pirkimų organizatoriaus darbo reglamente nedetalizuojama, kokius veiksmus turėtų atlikti Finansų ministerijos mokymo centro viešųjų pirkimų organizatorius, atlikdamas pirkimą ir ir

įformindamas pirkimo dokumentus pagal Finansų ministerijos mokymo centro direktoriaus patvirtintas šios įstaigos supaprastintų viešųjų pirkimų taisykles. Antikorupciniu požiūriu įvertinus esamą situaciją Finansų ministerijos mokymo centro viešųjų pirkimų srityje nenustatyta reikšmingų korupcijos rizikų, nes atliekami tik mažos vertės supaprastinti viešieji pirkimai apklausos būdu, daugeliu atvejų pagal žodines sutartis su prekių tiekėjais. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų organizatorius yra vienintelis šios įstaigos specialistas, atliekantis viešuosius pirkimus, detalesnis jo veiksmų reglamentavimas padėtų padidinti viešųjų pirkimų atlikimo skaidrumą ir sumažinti galimybes piktnaudžiauti.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė:

Nustatyti detalias Finansų ministerijos mokymo centro viešųjų pirkimų organizatoriaus atliekamas viešųjų pirkimų procedūras.

4.9. LOŠIMŲ PRIEŽIŪROS TARNYBOS PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJOS VEIKLOS SRITYSE

4.9.1. SPRENDIMŲ DĖL UŽSIENIO VALSTYBĖSE AKREDITUOTŲ ĮSTAIGŲ IŠDUOTŲ LOŠIMŲ ĮRENGINIŲ SERTIFIKATŲ PRIPAŽINIMO PRIĖMIMAS

Lošimų priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Priežiūros tarnyba) veiklą priimant sprendimus dėl užsienio valstybėse akredituotų įstaigų išduotų lošimo įrenginių sertifikatų pripažinimo reglamentuoja Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas ir Akredituotų įstaigų (laboratorijų) ir jų išduodamų sertifikatų lošimų įrenginiams pripažinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Priežiūros tarnybos direktoriaus 2012 m. kovo 12 d. įsakymu Nr. DI-11 „Dėl Akredituotų įstaigų (laboratorijų) ir jų išduodamų sertifikatų lošimų įrenginiams pripažinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas). Šie teisės aktai nustato kitoje valstybėje akredituotos laboratorijos pripažinimo tvarką, šios paslaugos atlikimo terminus, dokumentus ir informaciją, kuri turi būti pateikiama kartu su prašymu pripažinti laboratoriją. Aprašo 2 punkte nurodyta, kad sprendimus dėl laboratorijų pripažinimo priima Priežiūros tarnybos direktorius, nustatyta sprendimus priimančio subjekto kompetencija ir atsakomybė. Informacija apie minėtą tvarką skelbiama viešai Priežiūros tarnybos interneto svetainėje www.lpt.lt. Įvertinus nustatytą teisinį veiklos reglamentavimą, darytina išvada, kad šioje srityje korupcijos rizikos lygis yra itin žemas.

Tačiau atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo pakeitimus, susijusius su nuotolinių lošimų reglamentavimu, kurie įsigalios nuo 2016 m. sausio 1 d., tikslinga atlikti Priežiūros tarnybos direktoriaus 2015 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. V-32 patvirtintų nurodymų vertinimą ir nustatyti, ar jie yra pakankami užsienio valstybėse akredituotų įstaigų išduodamiems lošimo ar nuotolinio lošimo įrenginių sertifikatams vertinti, ir prireikus šiuos nurodymus patikslinti, atsižvelgus ir į korupcijos pasireiškimo tikimybę.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė:

Atlikti Priežiūros tarnybos direktoriaus 2015 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. V-32 patvirtintų nurodymų antikorupcinį vertinimą.

4.9.2. LOŠIMO ĮRENGINIŲ ŽENKLINIMAS SPECIALIUOJU TAPATUMO ŽENKLU

Nustatytas korupcijos rizikos veiksnys:

Teisės aktuose neaiškiai apibrėžti galimi lošimo įrenginių ženklinimo tvarkos pažeidimai, nenustatyti Priežiūros tarnybos privalomi veiksmai šalinant šiuos pažeidimus ir veiksmų atlikimo terminai.

Priežiūros tarnybos veikla lošimo įrenginių ženklinimo srityje gana išsamiai reglamentuota Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatyme, Lošimų įrenginių ženklinimo specialiu tapatumo ženklu tvarkos apraše, patvirtintame Priežiūros tarnybos direktoriaus 2012 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. DI-30 „Dėl Lošimų įrenginių ženklinimo specialiu tapatumo ženklu tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Ženklinimo tvarkos aprašas), ir Priežiūros tarnybos direktoriaus 2014 m. lapkričio 4 d. įsakyme Nr. P-225 „Dėl atsakingo asmens už specialių tapatumo ženklų paskyrimo“.

Tačiau įvertinus veiklos reglamentavimą antikorupciniu požiūriu nustatyta, kad korupcijos rizikai sąlygas sudaro Ženklinimo tvarkos apraše nereglamentuoti lošimo įrenginių ženklų išdavimo

terminai. Siekiant tobulinti ženklų išdavimo procedūrą ir kartu sumažinti diskreciją, minėtos procedūros terminus tikslinga nustatyti Ženklinimo tvarkos apraše.

Ženklinimo tvarkos aprašo 10 punkte nurodyta, kad „nustačius ženklo pažeidimo arba jo dingimo faktą, lošimo įrenginį eksploatuojanti bendrovė nedelsdama sustabdo įrenginio eksploatavimą“. Atlikdami lošimo įrenginius eksploatuojančių bendrovių tikrinimus vietose, Priežiūros tarnybos specialistai vertina, ar lošimo įrenginio ženklas yra pažeistas, dingęs ar pan.. Tačiau nei Ženklinimo tvarkos apraše, nei kituose teisės aktuose nenustatyti kriterijai, kuriais vadovaujantis gali būti konstatuojamas lošimo įrenginio ženklo pažeidimo faktas, vertinamas ženklo pažeidimo pobūdis, priimami sprendimai dėl lošimo įrenginio tolesnio eksploatavimo galimybės. Priežiūros tarnybos specialistai šiuo metu savo nuožiūra sprendžia, ar ženklas pažeistas, ar ne. Tokius vertinamojo pobūdžio sprendimus priimant be nustatytų aiškių vertinimo kriterijų sudaromos reikšmingos prielaidos korupcijai, todėl Ženklinimo tvarkos aprašą tikslinga papildyti kriterijais, reikalingais ženklo pažeidimo faktui konstatuoti ir vertinti.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė:

Apibrėžti lošimo įrenginių ženklinimo tvarkos pažeidimą (kad būtų aišku, kas yra laikoma lošimo įrenginio ženklo pažeidimu), nustatyti pažeidimo vertinimo kriterijus ir privalomus Priežiūros tarnybos veiksmus nustatytam pažeidimui pašalinti.
